

5. Grundskolen og gymnasier

Grundskolen¹ og gymnasier

Grundskolen er afgørende for at opbygge befolkningens grundlæggende viden, færdigheder og kompetencer. Den skaber basis for, at befolkningen videreuddanner sig og dermed generelt opnår højere indkomster. De gymnasiale uddannelser forbereder de unge til de videregående uddannelser, men er i sig selv ikke erhvervskompetencegivende. Et øget videns- og kompetenceniveau bidrager på længere sigt til at løfte produktiviteten i virksomhederne samt til at øge konkurrenceevnen og væksten i Danmark.

De centrale konklusioner i dette kapitel er:

- Elevernes kompetencer inden for læsning, matematik og naturfag er blevet forbedret fra 2012 til 2015 og ligger over OECD-gennemsnittet. Særligt i matematik er de danske elevers kompetencer forbedret fra 2012 til 2015 og har rykket sig fra en 15. plads til en 7. plads.
- Udgifterne pr. elev i grundskolen er højere end OECD-gennemsnittet.
- Der har siden 2000 været en markant stigning i andelen af tilmeldinger til de gymnasiale uddannelser, hvor uddannelsen til almen studentereksamen (stx) er den klart største.

Elevernes kompetencer i læsning, matematik og naturfag

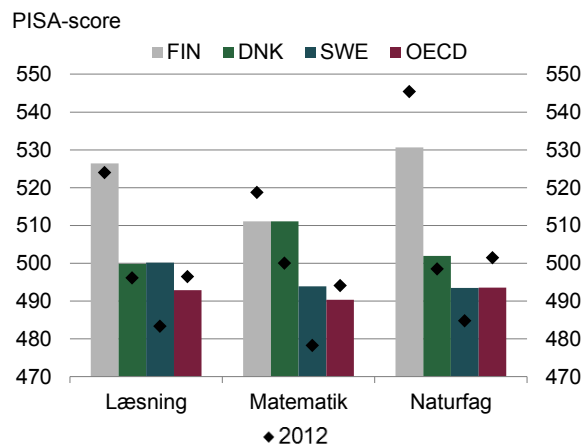
OECD har siden 2000 testet 15-16-årige skoleelevers kompetencer hvert tredje år i PISA-undersøgelsen. Eleverne testes inden for blandt andet læsning, matematik og naturfag. PISA-undersøgelsen foretages i alle OECD-lande og i en række partnerlande, og gør det muligt at sammenligne elevers kompetencer på tværs af lande. Den seneste PISA-undersøgelse blev foretaget i 2015.

For første gang ligger de danske elevers kompetencer i læsning signifikant over OECD-gennemsnittet, som dog er faldet i samme periode (2012 til 2015). De danske elever ligger under niveauet for de finske elever, men på niveau med de svenske elever i læsning.

De danske elevers resultater i matematik er markant forbedret i forhold til PISA-undersøgelsen i 2012. De danske elever ligger nu på niveau med de finske elever og over de svenske elever.

Danske elevers kompetencer i naturfag er ligeledes forbedret siden 2012 og ligger over OECD-gennemsnittet. De danske elevers kompetencer ligger over de svenske elever, men under de finske elever, se figur 5.1.

➔ **Figur 5.1** PISA-score, 2015 og 2012

Anm.: Søjler angiver PISA-score i 2015, og prikker angiver PISA-score i 2012.

Kilde: OECD, PISA.

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_5

I 2017 fik omtrent 46 pct. af grundskolens afgangselever et karaktergennemsnit i dansk og matematik på minimum 7. Det er et lille fald i forhold til 2016, hvor ca. 48 pct. fik et gennemsnit på 7 eller derover, men en stigning i forhold til 2014, hvor 43 pct. opnåede et gennemsnit på minimum 7.

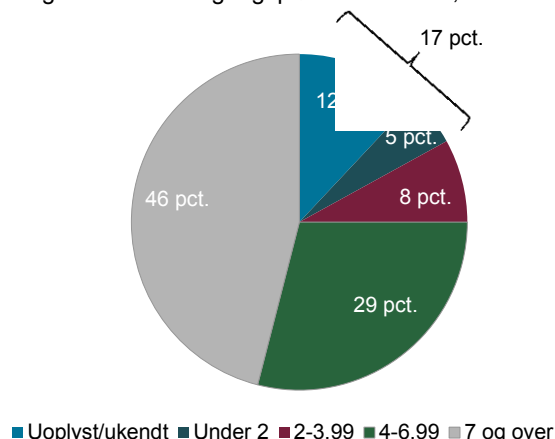
I 2017 fik lige under en tredjedel af eleverne et gennemsnit mellem 4 og 7, mens ca. 8 pct. havde et gennemsnit mellem 2 og 4.

Ca. 17 pct. af eleverne opnåede ikke mindst 2 i både dansk og matematik, hvilket er 2 pct.-point højere end i 2016, se figur 5.2 og Factbook.

¹ Grundskolen er en fælles betegnelse for folkeskoler, kommunale ungdomsskoler, frie grundskoler, efterskoler, specialskoler og dagbehandlingstilbud.

5. Grundskolen og gymnasier

→ **Figur 5.2** Gennemsnit i dansk og matematik ved grundskolens afgangsprøve i 9. klasse, 2017

Anm.: Karaktergennemsnittet opgøres som et simpelt gennemsnit af karakterer fra bundne prøver i hhv. dansk (læsning, skriftlig fremstilling, mundtlig fremstilling og retskrivning) og matematik (med og uden hjælpemidler). Elever der ikke har opnået mindst 2 i gennemsnit i begge fag, bliver dog anført som havende et gennemsnit på under 2 – uagtet det simple gennemsnit. Elever med manglende prøveaflevering betegnes som "uoplyst/ukendt".

Kilde: Undervisningsministeriet og egne beregninger.
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_5

I PISA-PIAAC-undersøgelsen sammenholdes elevernes læsekompetencer i 2000 efter endt grundskole med selvsamme elevers læsekompetencer 12 år senere i livet (2012). Undersøgelsen viser, at der blandt grundskoleelever med de henholdsvis bedste og dårligste læsekompetencer er en tendens til, at næsten to tredjedele af eleverne 12 år senere stadig tilhører gruppen med de henholdsvis bedste eller dårligste læsekompetencer.

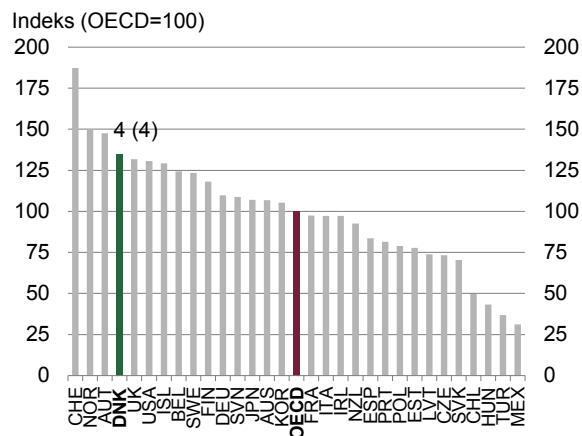
Af undersøgelsen fremgår det også, at der er en sammenhæng mellem læsefærdighederne i grundskolen og antallet af uger, som den pågældende person har været på overførselsindkomst i perioden 2000-2012. Blandt grundskoleelever med de dårligste læsefærdigheder i 2000 havde ca. 42 pct. været på overførselsindkomst i 53 uger eller mere, mens 6,2 pct. ikke havde været på overførselsindkomst. Blandt elever med de bedste læsefærdigheder i 2000 havde kun ca. 7 pct. været på overførselsindkomst i 53 uger eller mere, mens ca. 48 pct. slet ikke havde været på overførselsindkomst.²

Udgifter til grundskolen

De danske elevers kompetencer skal ses i relation til de ressourcer, der bruges på undervisning i grundskolen. Udgifterne pr. elev ligger i Danmark noget højere end OECD-gennemsnittet og højere end i fx Sverige, Island og Finland. Finland er det nordiske

land med de laveste udgifter pr. elev, mens Norge har de højeste udgifter pr. elev, se figur 5.3.

→ **Figur 5.3** Offentlige udgifter pr. elev, 2014

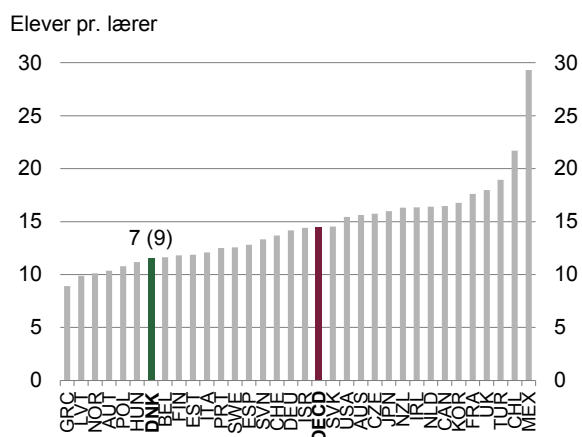
Kilde: OECD, Eurostat og egne beregninger.
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_5

De højere udgifter pr. elev i Danmark kan hænge sammen med et relativt lavt antal elever pr. lærer og et relativt højt antal undervisningstimer i Danmark.

I Danmark er der gennemsnitligt 12 elever pr. lærer. Det er noget lavere end gennemsnittet for OECD-landene. Norge, som har højere udgifter pr. elev, har samtidig færre elever pr. lærer. Finland har samme antal elever pr. lærer som Danmark, mens Sverige har 13 elever pr. lærer, se figur 5.4.

Hertil kommer, at der med folkeskolereformen er kommet flere pædagoger i folkeskolen. I skoleåret 2016/17 var antallet af elever pr. pædagogisk personale således 10,3, se Factbook.

→ **Figur 5.4** Antal elever pr. lærer, 2014

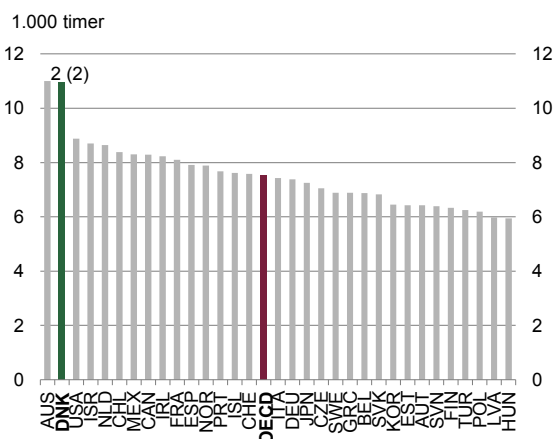
Anm.: Figuren angiver det gennemsnitlige antal elever pr. lærerårsværk.
Kilde: OECD og egne beregninger.
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_5

² Se fx www.uvm.dk for at finde PISA- og PIAAC-undersøgelserne.

5. Grundskolen og gymnasier

Danmark er sammen med Australien det land med klart flest undervisningstimer i OECD gennem hele grundskoleforløbet. Med indførelsen af folkeskolereformen er der givet mere undervisningstid i fagene og tid til understøttende undervisning. Før reformen, i 2014, lå Danmark nummer 11 i OECD målt på antal undervisningstimer. Danske folkeskoleelever har i dag signifikant flere planlagte undervisningstimer end OECD-gennemsnittet og de øvrige nordiske lande, se figur 5.5.³

→ **Figur 5.5** Gennemsnitlige antal planlagte undervisningstimer i grundskolen pr. elev, 2018

Anm.: Opgørelsen af antal undervisningstimer i den danske folkeskole inkluderer timer til understøttende undervisning som obligatorisk undervisning.

Kilde: OECD og egne beregninger.

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_5

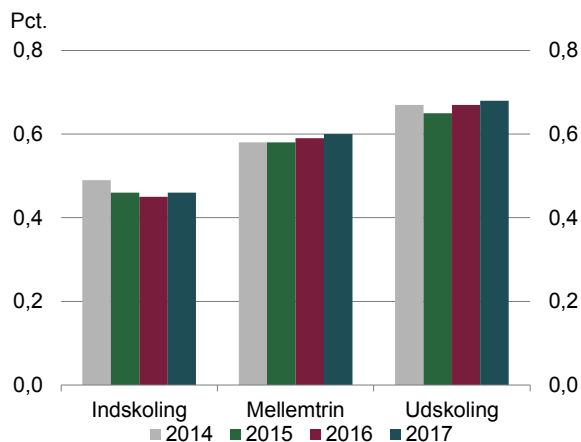
IT i undervisningen

Brug af IT i undervisningen kan være med til at skabe en fagligt stærkere grundskole. De digitale læringsformer kan anvendes som pædagogiske og didaktiske redskaber til at øge elevernes udbytte af undervisningen. Lærernes brug af IT i undervisningen kan hjælpe lærerne til at differentiere undervisningen, og brug af IT kan være med til at motivere eleverne.⁴

Siden 2014 er andelen af lærere, der bruger IT i undervisningen, stort set uændret, se figur 5.6.

Der er dog en tendens til, at en større andel af lærerne i højere grad bruger IT, des ældre elever, de underviser. Således er der markant forskel på lærernes brug af IT i indskoling og i udskoling.

→ **Figur 5.6** Indeks for lærernes brug af IT i undervisningen, 2014-2017

Anm.: Figuren viser lærernes brug af IT i undervisningen og bygger på en række spørgsmål vedrørende lærernes brug af forskellige digitale redskaber i form af apps, digitale bøger eller andre digitale læremidler samt internettet. Indeks scoren: 1 = høj grad af brug af it, 0 = anvender aldrig IT. Kilde: Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_5

Andel med ungdomsuddannelse

Ungdomsuddannelserne spiller en central rolle i forhold til at sikre en veluddannet arbejdsstyrke. Unge, der gennemfører en ungdomsuddannelse, er oftere i beskæftigelse og har gennemsnitligt højere produktivitet end personer, som udelukkende har en folkeskoleuddannelse.⁵

Ungdomsuddannelser påbegyndes typisk efter at have afsluttet grundskolen. Erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser er langt de største. Erhvervsuddannelserne kvalificerer primært direkte til beskæftigelse og til selvstændig virksomhed, men også til videregående uddannelse. De gymnasiale uddannelser forbereder udelukkende til videregående uddannelser.

I Danmark havde 83 pct. af de 25-34-årige mindst én ungdomsuddannelse i 2016, hvilket er omtrent samme andel som i 2014. Danmark ligger på niveau med OECD-gennemsnittet og Sverige, mens der er en smule flere med en ungdomsuddannelse sammenlignet med Norge. I Finland er det derimod ca. 90 pct. af de 25-34-årige, der har en ungdomsuddannelse, se figur 5.7. figur 5.

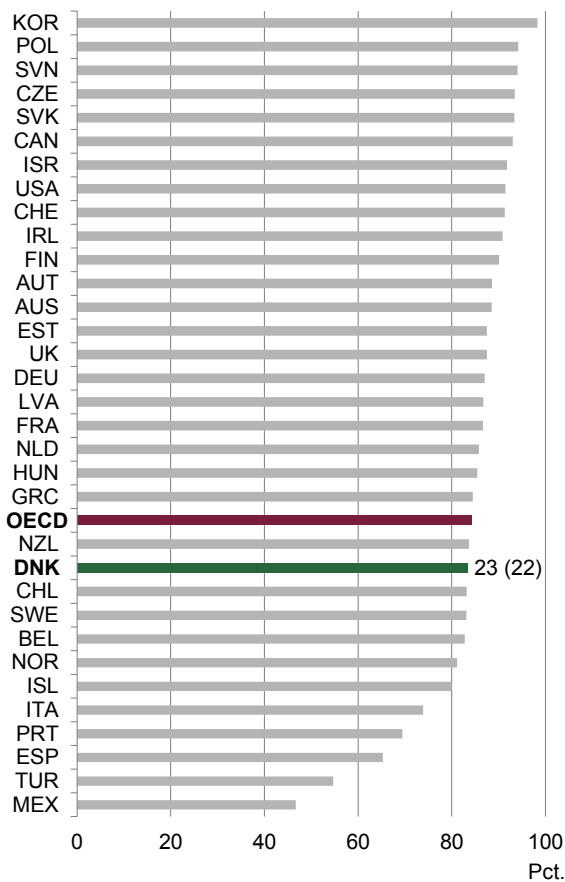
³ Det skal bemærkes, at opgørelsen af antal undervisningstimer i den danske folkeskole inkluderer timer til understøttende undervisning som obligatorisk undervisning.

⁴ Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, 2017

⁵ Finansredegørelsen 2014.

5. Grundskolen og gymnasier

→ **Figur 5.7** 25-34 årige med mindst en ungdomsuddannelse, 2016

Anm.: Data for CHL og IRL er fra 2015. Opgørelsen er baseret på spørgeskemaundersøgelsen Labour Force Survey (LFS). En større del af de danske data er baseret på registerdata, hvilket kan påvirke sammenligningen mellem de danske og internationale tal, se Factbook.

Kilde: OECD.

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_5

Gymnasiale uddannelser

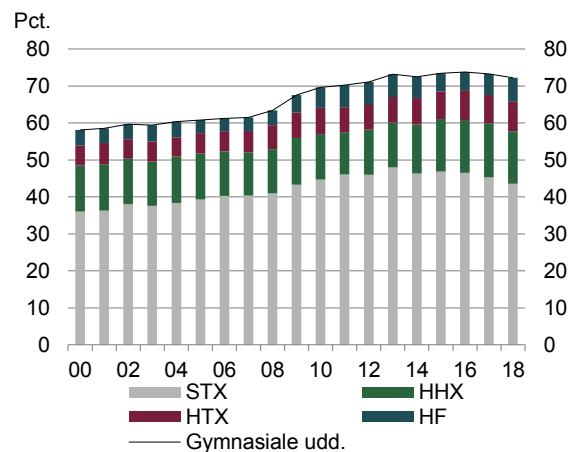
De gymnasiale uddannelser forbereder eleverne til de videregående uddannelser. I 2018 var der 48.494 ansøgninger til de gymnasiale uddannelser, hvilket svarer til 72 pct. af eleverne, der samme år afsluttede grundskolen i 9. eller 10. klasse. Det er en stigning på 14 pct.-point siden år 2000, men et mindre fald det seneste år, se figur 5.8 og Factbook.

Når de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne betragtes samlet, er andelen, der søger de to typer af ungdomsuddannelser, stort set uændret siden 2012. Bag dette er en stigning i de gymnasiale uddannelser, samtidig med at søgningen til erhvervsuddannelserne er faldet. Erhvervsuddannelserne behandles i kapitel 6.

Uddannelsen til almen studentereksamen (stx) er den mest søgte gymnasiale uddannelse og har de sidste

år ligget stabilt på ca. 44 pct. af de samlede gymnasiale tilmeldinger. Uddannelsen til merkantil studentereksamen (hhx) er den næststørste uddannelse med 14 pct. af de samlede gymnasiale tilmeldinger.

→ **Figur 5.8** Tilmelding til gymnasiale uddannelser efter 9. og 10. klasse, 2000-2018

Kilde: Undervisningsministeriet.

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_5

Frafaldet på de gymnasiale uddannelser ligger i 2016 på 15 pct., og det har siden 2006 ligget stabilt på det niveau, se Factbook.